

Лисаченко Є. І.,
доктор філософії
ORCID ID: 0000-0003-0937-2110

Денисенко Г. В.,
доктор філософії
ORCID ID: 0000-0002-0820-9605

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2021.3-4/38-46>

УДК 343.14

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ДЖЕРЕЛ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

Анотація. Стаття присвячена вивченню гарантій захисту журналістських джерел при застосуванні тимчасового доступу до речей і документів у кримінальному процесуальному праві України.

На підставі аналізу чинного кримінального процесуального законодавства України в роботі визначено предмет журналістської таємниці, яким виступає: 1) джерело інформації; 2) інформація, яка знаходиться/отримана журналістом або засобом масової інформації з метою її поширення чи використання у своїй професійній діяльності; 3) будь-які інші відомості (документи, записи), які дозволяють встановити зв'язок між журналістом та джерелом інформації.

Встановлено, що відсутність належного судового контролю за законністю вимог слідчих, формальний підхід до розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, а також неможливість оскарження відповідних ухвал в апеляційному порядку створюють небезпеку розголошення інформації, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації.

Доведено, що застосування тимчасового доступу до речей і документів, що містять охоронювану законом інформацію, зокрема таку, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації, без ухвали слідчого судді, суду є неприпустимим.

Ключові слова: кримінальне судочинство, доказування, тимчасовий доступ до речей і документів, охоронювана законом таємниця, журналістські джерела.

Постановка проблеми. Право на свободу вираження є невід'ємним правом особи, захищеним як законодавством України, так і міжнародно-правовими актами. Як відомо, це право включає в себе право одержувати і передавати інформацію, особливо, якщо остання стосується суспільно важливих тем. Нерідко важливу інформацію намагаються утаємничити і зробити

усе, щоб вона не була розкрита широкому загалу. В таких випадках особливого значення набувають дані, отримані журналістами на засадах конфіденційності, оскільки саме вони дозволяють зробити представникам ЗМІ внесок в суспільно важливу дискусію, підняти гострі питання чи допомогти в розкритті протизаконних діянь. Водночас, розкриття особи, яка передала інформацію, може нара-

зиту її на різного роду небезпеку – від втрати роботи до виникнення ризику для її (та членів її сім'ї) життя та здоров'я, а журналістів та засобів масової інформації – до втрати довіри до них зі сторони потенційних «викривачів».

На важливість та актуальність окресленого питання у своїх рішеннях неодноразово наголошував ЄСПЛ, зазначаючи, що «...захист журналістських джерел є одним з наріжних каменів свободи преси... Відсутність такого захисту могла би спонукати журналістські «джерела» відмовитися від допомоги пресі в інформуванні громадськості з питань, що становлять для неї інтерес. Відповідно, пресі важче було би відігравати необхідну для суспільства роль «сторожового пса», а її спроможність надавати точну і надійну інформацію могла би послабшати. Зважаючи на важливість захисту журналістських «джерел» для свободи преси в демократичному суспільстві та на можливий негативний вплив, що його може справити на здійснення цієї свободи декрет про розголошення таємниці, можна вважати, що такий захід був би сумісний зі статтею 10 Конвенції лише у тому разі, якби він виправдувався нагальною суспільною потребою»¹. Усе це свідчить про надзвичайну важливість захисту конфіденційності «джерел» інформації журналіста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих теоретичних та практичних аспектів тимчасового доступу до речей і документів здійснювали Аленін Ю. П., Гловюк І. В., Грошевий Ю. М., Капліна О. В., Климчук М. П., Коваленко В. В., Кузів О. М., Лісниченко Д., Лобойко Л. М., Маляренко В. Т., Нор В. Т., Письменний Д. П., Погорецький М. А., Сергєєва Д. Б., Старень-

кий О. С., Строгович М. С., Тацій В. Я., Туманянц А. Р., Удалова Л. Д., Фаринник В. І., Чернявський С. С., Чуб А. В., Шило О. Г., Шумило М. Є. та інші вчені. Проте, у науці кримінального процесуального права не приділено достатньо уваги гарантіям захисту журналістських джерел при застосуванні тимчасового доступу до речей і документів, що і обумовлює актуальність обраної теми.

Метою статті є вивчення гарантій захисту журналістських джерел при застосуванні тимчасового доступу до речей і документів, зокрема через призму правозастосовної практики України та ЄСПЛ.

Виклад основного матеріалу. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб кримінального процесуального доказування є одним із найпоширеніших заходів забезпечення кримінального провадження, що полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом вилучити їх. Відповідно до п. 1 ст. 162 КПК України перед слідчим суддею, суддею може бути порушено питання про отримання доступу до інформації, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста. Заборона втручання в професійну діяльність журналістів і засобів масової інформації поряд із заборонаю цензури в Україні є важливими гарантіями забезпечення незалежності та об'єктивності засобів масової інформації у висвітленні й поширенні суспільно значущої інформації².

Відповідно до ч. 3 ст. 25 Закону України «Про інформацію»³, журналіст має право не розкривати джерело інформації

¹ Рішення Європейського суду з прав людини у справі Goodwin v. the United Kingdom, № 17488/90 від 27.03.1996, § 39 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57974%22%5D%7D>> дата звернення 03.11.2021.

² В І Сліпченко, Межі застосування органами досудового розслідування тимчасового доступу до речей і документів, які містять лікарську та нотаріальну таємницю, а також знаходяться у володінні засобів масової інформації 3 (2013) Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ 450–458 <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Nvdduvs_2013_3_60.pdf> дата звернення 03.11.2021).

³ Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>>

або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону. Зазначене право журналіста та засобу масової інформації і винятки з нього закріплені також у п. 11 ч. 2 ст. 26 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»¹ та п. ж ст. 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»².

На міжнародному рівні право журналістів зберігати свої «джерела» в таємниці передбачено, зокрема, Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи № R (2000) 7 «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації»³, Рекомендацією ПАРЕ 1950 (2011) «Про захист журналістських джерел»⁴.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини неодноразово зазначав, що «...захист журналістських джерел є одним з наріжних каменів свободи преси... Відсутність такого захисту могла би спонукати журналістські «джерела» відмовитися від допомоги пресі в інформуванні громадськості з питань, що становлять для неї інтерес. Відповідно, пресі важче було би відігравати необхідну для суспільства роль «сторожового пса», а її спроможність надавати точну і надійну інформацію могла би послабшати. Зважаючи на важливість захисту журналістських «джерел» для свободи преси в демократичному суспільстві

та на можливий негативний вплив, що його може справити на здійснення цієї свободи декрет про розголошення таємниці, можна вважати, що такий захід був би сумісний зі статтею 10 Конвенції лише у тому разі, якби він виправдувався нагальною суспільною потребою»⁵.

Вказане свідчить про надзвичайну важливість захисту інформації, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста.

Аналіз вказаних положень чинного законодавства України, дає можливість визначити предмет журналістської таємниці, яким виступає: 1) джерело інформації; 2) інформація, яка знаходиться/отримана журналістом або засобом масової інформації з метою її поширення чи використання у своїй професійній діяльності; 3) будь-які інші відомості (документи, записи), які дозволяють встановити зв'язок між журналістом та джерелом інформації.

При цьому, вирішальним у виникненні права на журналістську таємницю і, відповідно, її розкриття шляхом застосування тимчасового доступу до речей і документів як засобу кримінального процесуального доказування виступає факт надання її за умови нерозголошення авторства або джерела інформації, на що вказано законодавцем у п. 1 ст. 162 КПК України. Не зважаючи на те, що чинним

ed20191221> дата звернення 03.11.2021.

¹ Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.1992 № 2782-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>> дата звернення 03.11.2021.

² Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 № 3759-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>> дата звернення 03.11.2021

³ Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (2000) 7 «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації» <<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?DocumentId=09000016805e2fd2>> дата звернення 03.11.2021.

⁴ Про захист журналістських джерел: Рекомендація ПАРЕ 1950 (2011) <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17943&lang=en>> дата звернення 03.11.2021.

⁵ *Financial Times Ltd. and Others v. the United Kingdom*. Заява №. 821/03, Рішення від 15.12.2009, § 59 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:\[%22821/03%22\],%22itemid%22:\[%22001-96157%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%22821/03%22],%22itemid%22:[%22001-96157%22]}>)> дата звернення 03.11.2021; *Goodwin v. the United Kingdom*. Заява № 17488/90. Рішення від 27.03.1996., § 39, <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57974%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57974%22]}>)> дата звернення 03.11.2021; *Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands [GC]*. Заява №. 38224/03, Рішення від 14.09.2010, § 51 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-100448%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100448%22]}>)> дата звернення 03.11.2021; *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. and Others v. the Netherlands*. Заява № 39315/06, Рішення від 22.11.2012, § 127 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-114439%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-114439%22]}>)> дата звернення 03.11.2021; *Voskuil v. the Netherlands*. Заява №. 64752/01, Рішення від 22.11.2007, § 65 <[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:\[%2264752/01%22\],%22itemid%22:\[%22001-83413%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%2264752/01%22],%22itemid%22:[%22001-83413%22]}>)> дата звернення 03.11.2021.

законодавством України встановлено й інший вид обмеження доступу до такого виду інформації, що полягає в існуванні автономного права журналіста на свій вибір не розкривати джерело інформації чи її зміст (ч. 3 ст. 25 Закону України «Про інформацію»), така додаткова гарантія професійної діяльності журналістів не поширюється на сферу кримінального судочинства, в силу положень п. 1 ч. 1 ст. 162 КПК України – «... надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації»¹.

Таким чином, підтримуємо позицію тих науковців, які зазначають, що враховуючи право сторін кримінального провадження на отримання доказів шляхом проведення тимчасового доступу (гл. 15 КПК України) чи витребування (ч. 2, 3 ст. 93 КПК України) речей і документів, перед поданням клопотання в порядку, передбаченому п. 1 ст. 162 КПК України, необхідним є з'ясування, чи було надано зазначену інформацію журналісту на умовах анонімності. За відсутності умови анонімності при наданні інформації, для її отримання в рамках кримінального провадження повинен застосовуватися загальний порядок доступу до такої інформації на підставі гл. 15 КПК України та відповідно до положень п. 3 ч. 5 ст. 163 КПК України, а не ч. 6 зазначеної статті².

Враховуючи аналіз судової практики, зазначимо, що у застосуванні тимчасового доступу до речей і документів, що містять інформацію, яка знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації, виникають проблемні питання, зокрема існують випадки надання слідчими суддями доступу до надмірно великого обсягу документів та інформації, які дають можли-

вість ідентифікувати журналістські «джерела», а також до необмеженого обсягу інформації за необмежений період часу, і до тієї, що не стосується конкретного кримінального провадження.

Так, наприклад, Київський апеляційний суд в ухвалі від 01.03.2019 року у справі № 11-сс/824/1647/2019 наголошує, що вирішуючи питання про надання тимчасового доступу, слідчий суддя не врахував вимоги ч. 5 ст. 136 КПК України, а саме не пересвідчився які саме речі або документи самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні, оскільки фактично надав можливість тимчасового доступу до необмеженої кількості документів за необмежений період часу. Крім того, слідчий суддя не звернув уваги на ті обставини, що органом досудового розслідування не конкретизовано, що мається на увазі під необхідністю надання всіх копій «авторських матеріалів». Отже, суд апеляційної інстанції дійшов висновку про наявність підстав для скасування ухвали слідчого судді в частині надання тимчасового доступу до документів, в яких відображені повні анкетні дані та контактні телефони особи, що підготувала та в подальшому опублікувала на Інтернет-порталі статтю, а також всіх копій «авторських матеріалів»³.

Також на практиці непоодинокими є випадки, коли за відмови журналіста надати інформацію про свої «джерела», сторона обвинувачення намагається отримати таку інформацію шляхом звернення до слідчого судді, суду з клопотанням про застосування щодо журналіста тимчасового доступу до речей і документів, що містять інформацію, яка знаходиться

¹ В І Сліпченко, Межі застосування органами досудового розслідування тимчасового доступу до речей і документів, які містять лікарську та нотаріальну таємницю, а також знаходяться у володінні засобів масової інформації 3 (2013) Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ 450–458 <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Nvdduvs_2013_3_60.pdf> дата звернення 03.11.2021).

² Там само

³ Ухвала Київського апеляційного суду від 01.03.2019 року, справа № 11-сс/824/1647/2019. Єдиний реєстр судових рішень <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80303794>> дата звернення 03.11.2021.

в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо.

Наприклад, Печерський районний суд міста Києва ухвалою від 27.08.2018 року у справі № 757/42049/18-к надав слідчому тимчасовий доступ до речей і документів, з можливістю одержання їх копій, що знаходяться у володінні оператора телекомунікацій ПрАТ «Київстар» (м. Київ, вул. Дегтярівська, 53, 03113), а саме до відомостей щодо вхідних та вихідних з'єднань з абонентського номера НОМЕР_2, яким користується *журналіст* ОСОБА_3, за період з 19.07.2016 по 16.11.2017 включно, у тому числі щодо дати, часу, тривалості кожного з'єднання, номерів, з якими вони відбувались, відправлені та отримані текстові та інші повідомлення (SMS, MMS), місця знаходження абонента (базової станції оператора та азимуту до неї) під час телефонних з'єднань та одержання, відправлення повідомлень, імеї-коду пристрою¹.

Вказана практика застосування тимчасового доступу до речей і документів як засобу кримінального процесуального доказування ставить під сумнів захищеність журналістських «джерел» інформації в Україні.

З цього приводу цікавою є позиція Апеляційного суду м. Києва, яким не тільки прийнято до розгляду апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді про тимчасовий доступ до оригіналів документів, з можливістю одержання їх копій, що знаходяться у володінні оператора телекомунікацій ПрАТ «Київстар» (м. Київ, вул. Дегтярівська, 53, 03113), а саме до відомостей щодо вхідних та вихідних з'єднань з абонентського номера, яким користується журналіст, а й в ухвалі від

18.09.2018 року наголошено, що слідчим суддею постановлено ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів без належного на те обґрунтування, без додержання вимог законодавства, у порушення *прав ОСОБА_5, як журналіста, які охороняються відповідними Законами*². Проте, судом все ж таки дозволено доступ до інформації, яка може призвести до розкриття «джерел» інформації журналіста.

У вказаній справі журналістка для захисту своїх прав, а також з метою запобігання розголошенню інформації з обмеженим доступом була змушена звернутися до Європейського суду з прав людини для застосування правила 39 Регламенту Суду. Так, Заявниця скаржилася, на підставі статей 10, 13 Конвенції, на спроби українських органів влади втручатися у її право на отримання інформації шляхом доступу до її мобільного зв'язку, підкреслюючи, що такі дані можуть дати владі можливість ідентифікувати її журналістські джерела ставлять під загрозу її журналістську діяльність. Вона також стверджує, що дозволи на збір даних непропорційними³. Європейський суд з прав людини застосував термінові заходи та зобов'язав державу Україну утриматися від доступу до інформації (мета-дата) телефону журналістки.

Окрім цього, у цій же справі ЄСПЛ за скаргою журналістки № 42634/18 постановив рішення від 01.04.2021 року, у якому встановив, що мало місце порушення статті 10 (свобода вираження поглядів) Конвенції, зокрема в аспекті невиправданого втручання влади у право на захист журналістських джерел. Суд також визначив справедливую сатисфакцію у розмірі 4500 євро на компенсацію моральної шкоди та ще 2350 євро на покриття витрат.

¹ Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 27.08.2018, справа № 757/42049/18-к. Єдиний реєстр судових рішень <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76102442>> дата звернення 03.11.2021.

² Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 18.09.2018, справа 757/42049/18-к. Єдиний реєстр судових рішень <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76647138#>> дата звернення 03.11.2021

³ Рішення Європейського суду з прав людини у справі Седлецька проти України № 42634/18 від 15.11.2018 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%222002-12241%22%5D%7D>> дата звернення 03.11.2021

Враховуючи вказане, можемо констатувати відсутність на національному рівні ефективного механізму захисту прав, свобод і законних інтересів особи, а також інформації з обмеженим доступом від розкриття під час застосування тимчасового доступу до речей і документів як засобу кримінального процесуального доказування.

З огляду на зазначене, ми не погоджуємося з позицією тих науковців, які пропонують надання певної процесуальної самостійності слідчому при застосуванні тимчасового доступу до речей і документів як засобу кримінального процесуального доказування. Так, В. О. Романов запропонував доповнити главу 15 КПК України окремою ст. 163–1 «Доступ до речей та документів, у тому числі операторів та провайдерів зв'язку, до постановлення ухвали слідчого судді, у положеннях якої закріпити право слідчого при розслідуванні тяжкого або особливо тяжкого злочину проводити виїмку інформації, передбаченої п. 7 ч. 1 ст. 162 КПК України на підставі своєї постанови погодженої з прокурором, строк дії якої складає 48 годин¹. У свою чергу, С. С. Чернявський та В. О. Фінагеев пропонують унормувати право прокурора та слідчого за погодженням з прокурором здійснювати тимчасовий доступ до речей і документів до передбаченої в п. 7, 8 ч. 1 ст. 162 КПК України інформації у виняткових невідкладних випадках без ухвали слідчого судді з подальшим відповідним зверненням до суду за аналогією з порядком проведення НСРД².

На наш погляд, слушною є позиція М. А. Макарова, який зазначає, що за загальним правилом тимчасовий доступ до речей і документів має застосовува-

тись за постановою слідчого, прокурора. А тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю може бути застосовано лише на підставі ухвали слідчого судді. До того ж, науковцем наголошено, що особам, у яких вилучені речі та документи, слід надати право оскаржити дане рішення³.

Таким чином, відсутність належного судового контролю за законністю вимог слідчих, формальний підхід до розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, а також неможливість оскарження відповідних ухвал в апеляційному порядку створюють небезпеку розголошення інформації, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації. З огляду на зазначене, застосування тимчасового доступу до речей і документів, що містять охоронювану законом інформацію, зокрема таку, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана їм за умови нерозголошення авторства або джерела інформації, без ухвали слідчого судді, суду є неприпустимим.

Висновки. За результатами проведеного аналізу положень норм кримінального процесуального законодавства, практики ЄСПЛ, наукових відходів та правозастосовної практики до окресленої проблематики, важливо наголосити на необхідності усунення формалізму під час розгляду клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, і особливо у справах, які стосуються інформації, що містить охоронювану законом таємницю, зокрема таємницю журналістських «джерел». Адже в таких

¹ В. О. Романов, Розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів. Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 17 жовт. 2017 р. у м. Івано-Франківськ. Т. 3. ГО «Європейська наукова платформа» Одеса: Друк. «Друкарік», (2017) 43–45

² С. С. Чернявський, В. О. Фінагеев, Проблеми тимчасового доступу до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів комунікацій 1(5) (2013) Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/aymvs_2013_1_33.pdf> дата звернення 03.11.2021.

³ М. А. Макаров, Теорія та практика здійснення судового контролю у кримінальному процесі: монографія (ВЦ «Кафедра», 2017) 434.

справах закон вимагає, що б слідчий суддя відшукав справедливий баланс між правом на забезпечення кримінального провадження задля розкриття злочину та правом на збереження таємниці.

Крім того, важливим у правозастосовній практиці є те, щоб слідчі судді чітко і однозначно визначали обсяг речей та документів, до яких надається тимчасовий доступ, уникаючи надто загальних фраз, як то «до всіх копій так званих «авторських матеріалів» тощо. «Розмиті» формулювання не да-

ють можливості однозначно ідентифікувати річ чи документ, який вимагає слідчий, що стає підґрунтям для зловживань¹.

Вважаємо за необхідне закріпити на законодавчому рівні чітке правило, відповідно до якого журналісти та засоби масової інформації отримують право апеляційного оскарження рішення суду про надання тимчасового доступу до їх речей і документів, за допомогою яких можуть бути розкриті журналістські «джерела».

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Pro informatsiiu [About the information]: Zakon Ukrainy vid 02.10.1992 № 2657-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20191221>> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].
2. Pro drukovani zasoby masovoi informatsii (presu) v Ukraini [On the print media (press) in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 16.11.1992 № 2782-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].
3. Pro telebachennia i radiomovlennia [On television and radio broadcasting]: Zakon Ukrainy vid 21.12.1993 № 3759-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].
4. Rekomendatsiia Komitetu Ministriv Rady Yevropy № R (2000) 7 «Pro pravo zhurnalistiv ne rozkryvaty svoi dzherala informatsii» [On the right of journalists not to disclose their sources of information] <<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?DocumentId=09000016805e2fd2>> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].
5. Pro zakhyst zhurnalistykykh dzheryl [On the protection of journalistic sources]: Rekomendatsiia PARE1950 (2011) <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17943&lang=en> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].

CASES

6. Case ECtHR, 27.03.1996, Goodwin v. the United Kingdom, № 17488/90 § 39 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57974%22%5D%7D>> data zvernennia 03.11.2021 [in English].
7. Case ECtHR, 15.12.2009, Financial Times Ltd. and Others v. the United Kingdom. Zaiava № . 821/03, <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%22821/03%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-96157%22%5D%7D>> data zvernennia 03.11.2021 [in English].
8. Case ECtHR, 14.09.2010, Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands [GC]. Zaiava № . 38224/03 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-100448%22%5D%7D>> data zvernennia 03.11.2021 [in English].
9. Case ECtHR, 22.11.2012, Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. and Others v. the Netherlands. Zaiava № 39315/06 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-114439%22%5D%7D>> data zvernennia 03.11.2021 [in English].
10. Case ECtHR, 22.11.2007, Voskuil v. the Netherlands. Zaiava № . 64752/01, § 65 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2264752/01%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-83413%22%5D%7D>> data zvernennia 03.11.2021 [in English].
11. Case ECtHR, 15.11.2018, Sedletska proty Ukrainy № 42634/18 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22>

¹ Право на захист «джерел інформації» журналіста. ГО «Платформа прав людини» <<https://www.ppl.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Journalistic-sources.pdf>> дата звернення 03.11.2021.

itemid%22:[%22002–12241%22]}> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].

12. Ukhvala Kyivskoho apeliatsiinoho sudu [Decision of the Kyiv Court of Appeal] vid 01.03.2019 roku, sprava № 11-cc/824/1647/2019. Yedynyi reistr sudovykh rishen <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80303794>> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].

13. Ukhvala Pecherskoho raionnoho sudu mista Kyieva [Decision of the Pechersk District Court of Kyiv] vid 27.08.2018, sprava № 757/42049/18-k. Yedynyi reistr sudovykh rishen <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76102442>> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].

14. Ukhvala Apeliatsiinoho sudu m. Kyieva [Decision of the Kyiv Appeal Court] vid 18.09.2018, sprava 757/42049/18-k. Yedynyi reistr sudovykh rishen <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76647138#>> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

JOURNAL ARTICLES

15. Slipchenko V I, Mezhi zastosuvannya orhanamy dosudovoho rozsliduvannya tymchasovoho dostupu do rechei i dokumentiv, yaki mistiat likarsku ta notarialnu taiemnytsiu, a takozh znakhodiatsia u volodinni zasobiv masovoi informatsii [Limits of application by pre-trial investigation authorities of temporary access to things and documents containing medical and notarial secrets, as well as those in the possession of the media] 3 (2013) Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav 450–458 <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvdduvs_2013_3_60.pdf> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].

16. Cherniavskiy S S, Finaheiev V O, Problemy tymchasovoho dostupu do informatsii, yaka znakhodytsia v operatoriv ta provaiderv komunikatsii [Problems of temporary access to information held by communications operators and providers] 1(5) (2013) Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/aymvs_2013_1_33.pdf> data zvernennia 03.11.2021 [in Ukrainian].

BOOKS

17. Makarov M A, Teoriia ta praktyka zdiisnennia sudovoho kontroliu u kryminalnomu protsesi [Theory and practice of judicial control in criminal proceedings] (VTs «Kafedra», 2017) 434 [in Ukrainian].

Lysachenko Y. I.,

Ph.D (Law)

ORCID ID: 0000-0003-0937-2110

Denisenko G. V.

Ph.D (Law)

ORCID ID: 0000-0002-0820-9605

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2021.3-4/38-46>

GUARANTEES FOR THE PROTECTION OF JOURNALISTIC SOURCES IN THE APPLICATION OF TEMPORARY ACCESS TO THINGS AND DOCUMENTS

Abstract. *The article is devoted to the study of guarantees of protection of journalistic sources when applying temporary access to things and documents in the criminal procedural law of Ukraine.*

Based on the analysis of the current criminal procedural legislation of Ukraine, the author defines the subject matter of journalistic secrecy, which is: 1) a source of information; 2) information which is

held/received by a journalist or a media outlet with a view to its dissemination or use in their professional activities; 3) any other information (documents, records) which allow establishing a connection between a journalist and a source of information.

The author establishes that the lack of proper judicial control over the legality of investigators' claims, the formal approach to consideration of applications for temporary access to things and documents, and the impossibility of appealing against the relevant rulings on appeal create a risk of disclosure of information in the possession of a media outlet or a journalist and provided to them on condition that the authorship or source of information is not disclosed.

It is proved that the use of temporary access to things and documents containing legally protected information, in particular, information in the possession of a media outlet or a journalist and provided to them on condition that the authorship or source of information is not disclosed, without a ruling of an investigating judge or a court is inadmissible.

The European Court of Human Rights has determined in a number of decisions that disclosure of sources is acceptable only in exceptional cases when it comes to protecting vital interests. These include cases of sexual abuse of children, disclosure of particularly serious crimes, etc. However, the decision to disclose the source of information must be made by an independent and impartial judicial authority and must contain a detailed justification why the disclosure of journalistic «sources» of information outweighs the journalist's right to keep them secret.

It is important to emphasize the need to eliminate formalism in the consideration of motions for temporary access to things and documents, and especially in cases involving information containing legally protected secrets (in particular, the secrecy of journalistic sources). In such cases, the law requires that the investigating judge find a fair balance between the right to secure criminal proceedings for the purpose of to solve the crime and the right to keep secrets protected by law, in particular the secrecy of journalistic sources (see para. 1, part 1, Article 162, part 6, Article 163 of the CPC of Ukraine). In view of this, the practice of considering such motions within 5–5 minutes should be recognized as unacceptable. motions within 4–5 minutes, as this does not allow for a thorough familiarization with the case file, conduct an appropriate analysis, and make a reasoned decision.

Keywords: criminal proceedings, evidence, temporary access to things and documents, legally protected secrets, journalistic sources.